

Bán Zsófia: Látványszínház, avagy az abszurd harsány bája

2007. november 29.

Akik az Ivanovék karácsonya című darabra úgy ültek be, hogy azt hitték, hogy a) modernizált Csehov-verziót vagy b) újkemény újosz újrealista/szürrealista vagy esetleg c) szalondrámát fognak látni, azoknak csúnyán csalódniuk kellett. Ha azonban valaki a) nagyjából tudta, hogy mire ül be vagy b) nem voltak különösebb preconcepciói és csak hagyta magát elbűvölni, annak nagyon jó estéje volt. KRITIKA

Kovács Lehel és Pálmai Anna

Gothár Péter nem először bizonyítja be mesterfokon, hogy a színház nem csak beszéd, mozgás és látvány, hanem Gesamtkunstwerk, amelyben mindezen elemeknek egyenrangú szerepe van, s amelyben úgy kell kapcsolódnuk egymásba, mint finommechanikában az aprócska fogaskerekeknek. Alekszandr Ivanovics Vvegyenszkij Ivanovék vacsorája című fergeteges, abszurd színházának színrevitelek azonban talán mégis a látvány az, ami dominál - és itt nem csak az ismét telitalálatos díszletére gondolok, amely kisebb fülkékre, afféle mini-Wunderkammerekre felnyitható feketetáblaparavánból áll, amelyre a történet egyes jeleneteit előre felrajzolták. Hanem arra, hogy a futurista költőként indult, s 1941-ben egy büntetőtábor felé menet elpusztult, orosz avantgard szerző darabjának megrendezésekor Gothár bemutatja, milyen az, amikor nemcsak a szöveg és a cselekmény, hanem maga a látvány, az egész élénk tárt világ is abszurd. Például, a rendezés egyik abszolút bravúrjaként, egyszer csak felülnézetből - mintegy isteni perspektívából - nézünk egy-egy jelenetet, és tulajdonképpen az egész darab egy nagy perspektívaváltás, ami idéző- és kérdőjelek közé teszi a realizmust, illetve magát a valóságot. Miközben a darab keveri az abszurd, futurista, szürrealista és expresszionista elemeket, egyúttal utal az orosz klasszikus irodalom kulcsmotívumaira is, a bűnre, a bűntudatra, a bűnhődésre és a megváltásra, ami jelen esetben maga a halál.

Kovács Lehel és Lengyel Ferenc

Mészáros Béla és Pelsőczy Réka

Mindeközben telik-múlik az idő (az időnk), amit egy falióra ingája folyamatosan és könyörtelenül jelez. Ivanovék (vagy Puzirjovék?), azaz "a Család" karácsonyra készülődik, s ezalatt egy szörnyű bűntény történik, a dada baltával lefejezi az egyik gyereket, mely pillanat elszabadítja a darabon eluralkodó féktelen grand guignol-játékot, amit a szöveg abszurd humora csak tovább fokoz (fordította Baka István). Aztán van még nyomozás, bírósági tárgyalás, elmeorvosintézet, kivégzés és öngyilkosság, s mindeközben a nézők el- és felszabadultan röhögnek (kivéve persze azokat, akik kitartóan azt dörmögik az orruk alá, hogy "nálam pedig legyen cselekmény").

A szerző nyilvánvalóan a hagyományos ábrázolásmód kötöttségei és sztereotípiái, valamint a közönség elvárásai ellen lázad ironikus-gyonyoros módon (dráma kell nektek? hát tessék! látni, nézni akartok? hát tessék!), valamint a nyelv logikája, illetve béklyói ellen, ami az emberi gondolkodást és cselekvést rabságban tartja. S aki nem hagyja magát belevonni ebbe a fergeteges játékba, az jobb, ha vissza se megy a második felvonásra. A színészgárdából kiemelni senkit sem lehet, mert mindenki felsőfokon teljesít: Fekete Ernő és Pelsőczy Réka pompás párost alakítanak mint apa és anya, Szirtes Ági, Lengyel Ferenc, Elek Ferenc, Mészáros Béla, Jordán Adél, Kovács Lehel és Pálmai Anna groteszk-szürrealis gyerekek, Mészáros Piroska (e.h.) sajnálatra- és szeretetreméltóan bumfordi gyilkos dada, és soha jobb fenyőfa-alakítást nem fog e kerek földön senki se látni, mint amelyet Takátsy Péter nyújt a nagyérdeműnek (a karácsonyfavágás- és állítás jelenet külön kis expozét érdemelne). Szóval, csak az menjen a Katonába (Kamrába), aki ilyet szeret. De aki, az nagyon menjen.

Elek Ferenc, Pálmai Anna, Kovács Lehel és Jordán Adél szerepel Alekszandr Ivanovics Vvegyenszkij: Ivanovék karácsonya című előadásában, amelyet Gothár Péter rendezésében november 28-án mutattak be a Katona József Színház Kamrája színpadán.

MTI-fotó: Kollányi Péter